

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Právní minimum pro tlumočníky a překladatele

Rodinné právo

JUDr. Ing. Radovan Dávid, Ph.D.

radovan.david@law.muni.cz

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

www.law.muni.cz

Osnova přednášky

- Vývoj právní úpravy
- Nový občanský zákoník

- Rodinné právo po 1. lednu 2014
- Přejícná ustanovení
- Změny
  - Manželství
  - Rodičovství
  - Náhradní rodinná péče

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Systematika nové právní úpravy, některé interpretační zásady a změny institutů

Nová právní úprava rodinných vztahů?

- Rodinné právo vtaženo do civilního kodexu
- Převážně však je nová úprava založena na kontinuitě, většina změn je formulačního charakteru
- Úprava registrovaného partnerství ponechána mimo právní úpravu

---

Předpisy „nového“ rodinného práva

- Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Nové procesní právo

- Zákon o zvláštních řízeních si klade za cíl soustředit všechna řízení vykazující procesní odlišnosti od sporných řízení v jednom právním předpisu - tato řízení stanovena taxativně
- Subsidiárně se použije občanský soudní řád

Struktura části druhé NOZ

HLAVA I - MANŽELSTVÍ (§ 655 - § 770)

- Díl 1 - Všeobecné ustanovení (§ 655)
  - Oddíl 1 - Zdánlivé manželství (§ 677 - § 679)
  - Oddíl 2 - Neplatnost manželství (§ 680 - § 686)
- Díl 2 - Vznik manželství (§ 656 - § 676)
- Díl 3 - Zdánlivé manželství a neplatnost manželství (§ 677 - § 686)
- Díl 4 - Povinnosti a práva manželů (§ 687 - § 753)
  - Oddíl 1 - Obecná ustanovení (§ 687 - § 707)
  - Oddíl 2 - Manželské majetkové právo (§ 708 - § 753)**
- Díl 5 - Zánik manželství (§ 754 - § 770)
  - Oddíl 1 - Obecné ustanovení (§ 754)
  - Oddíl 2 - Rozvod manželství (§ 755 - § 758)
  - Oddíl 3 - Následky zániku manželství (§ 759 - § 770)

HLAVA II - PŘÍBUZENSTVÍ A ŠVAGROVSTVÍ (§ 771 - § 927)

- Díl 1 - Všeobecná ustanovení (§ 771 - § 774)
- Díl 2 - Poměry mezi rodiči a dítětem (§ 775 - § 927)
  - Oddíl 1 - Určování rodičovství (§ 775 - § 793)
  - Oddíl 2 - Osvojení (§ 794 - § 854)
  - Oddíl 3 - Rodiče a dítě (§ 855 - § 923)
  - Oddíl 4 - Zvláštní opatření při výchově dítěte (§ 924 - § 926)
  - Oddíl 5 - Vztahy mezi dítětem a jinými příbuznými a dalšími osobami (§ 927)

HLAVA III - PORUČENSTVÍ A JINÉ FORMY PÉČE O DÍTĚ (§ 928 - § 975)

- Díl 1 - Poručenství (§ 928 - § 942)
- Díl 2 - Opatrovnictví dítěte (§ 943 - § 952)
  - Oddíl 1 - Opatrovník (§ 943 - § 947)
  - Oddíl 2 - Opatrovník pro správu jmění dítěte (§ 948 - § 952)
- Díl 3 - Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství (§ 953 - § 970)
  - Oddíl 1 - Svěření dítěte do péče jiné osoby (§ 953 - § 957)
  - Oddíl 2 - Pěstounství (§ 958 - § 970)
- Díl 4 - Ústavní výchova (§ 971 - § 975)

Přechodná ustanovení

Přechodná ustanovení - § 3028 NOZ

- (1) *Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.*
- (2) *Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.*
- (3) *Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.*

Přechodná ustanovení - § 3035 NOZ

- *Bylo-li přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zahájeno řízení o osvojení, dokončí se podle dosavadních právních předpisů. Úkony, které byly provedeny v rámci přípravného řízení směřujícího k osvojení, se posoudí podle tohoto zákona; to neplatí, jedná-li se o udělení souhlasu rodičů k osvojení nebo o rozhodnutí soudu o tom, že tohoto souhlasu není třeba.*

Přechodná ustanovení - § 3036 NOZ

- *Podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.*

Přechodná ustanovení - § 3038-3040 NOZ

- *Věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti přestávají být dnem nabytí účinnosti tohoto zákona součástí společného jmění.*
- *Co přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nabyt bezúplatně jeden z manželů nebo co bezúplatně nabyli oba manželé, aniž se to stalo součástí společného jmění, není i nadále součástí společného jmění.*
- *Součástí společného jmění není věc vydaná podle právních předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.*

Příbuzenství a švagrovství

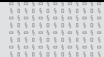

Příbuzenství

- *Příbuzenství je vztah osob založený na pokrevním poutu, nebo vzniklý osvojením. (§ 771 NOZ)*
- *Osoby jsou příbuzné v linii přímé, pochází-li jedna od druhé. (§ 772 (1) NOZ)*
- *Osoby jsou příbuzné ve vedlejší linii, mají-li společného předka, ale přitom nepocházejí jedna od druhé. (§ 772 (2) NOZ)*
- *Stupeň příbuzenství mezi dvěma osobami se určuje podle počtu zrození, jimiž v linii přímé pochází jedna od druhé a ve vedlejší linii obě od svého nejbližšího společného předka. (§ 773 NOZ)*

Švagrovství

- *Vznikem manželství vznikne švagrovství mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela; v jaké linii a v jakém stupni je někdo příbuzný s jedním manželem, v takové linii a v takovém stupni je sešvagřen s druhým manželem. Zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů, švagrovství tím nezaniká. (§ 774 NOZ)*

Manželství

Manželství obecně

- § 655 NOZ: *Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*

Vznik manželství

- § 656 (1) NOZ: *Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství.*
- Upraven důkladněji průběh tzv. sňatečného obřadu (§ 659 NOZ)
- NOZ umožňuje civilní i církevní sňatek, oběma předchází „předodдавkové řízení“ před matričním úřadem

---

Zdánlivé manželství (§ 677-679 NOZ)

- Zdánlivé manželství je takové, které vůbec nevzniklo, a to pro:
  - a) Nedostatek náležitostí projevu vůle (mimo uvedené v § 648 NOZ)
  - b) Nedostatek sňatečného obřadu
    - uzavření sňatku před orgánem oprávněné církve (pouze pro církevní sňatek)
    - nedostatek osvědčení matričního úřadu (pouze pro církevní sňatek mimo situace bezprostředního ohrožení života)
  - c) Nesplnění náležitostí, na kterých je nutno bezvýhradně trvat

---

- Soud může i bez návrhu deklarovat rozhodnutím, že manželství je zdánlivé (řízení o určení, zda tu manželství je či není)
- Neprodleně poté, kdy soud určí, že manželství není, rozhodne soud o otcovství ke společnému dítěti i o povinnostech a právech rodičů k němu. - soud zahájí bez návrhu řízení o určení otcovství
- Majetková práva a povinnosti se posoudí jednotlivě dle své povahy. Nelze-li jinak, použijí se ustanovení o bezdůvodném obohacení. Je třeba brát ohled na muže či ženu jednající v dobré víře a na práva a právní zájmy společných dětí a třetích osob.

Neplatnost manželství (§ 680-686 NOZ)

- Relativně neplatné je manželství uzavřené přes zákonné překážky manželství (§§ 672-676 NOZ)
- Aspekty sňatečné způsobilosti jejichž absence způsobuje neplatnost:
  - Zletilost, plná svéprávnost
  - Neomezená svéprávnost v oblasti uzavření manželství
  - Neexistuje trvalý sňatek nebo registrované partnerství
  - Zákaz sňatku mezi
    - předky a potomky,
    - sourozenci (totéž pokud tyto vztahy vznikly osvojením),
    - pěstounem a svěřeným dítětem
    - poručníkem a poručencem
    - svěřencem a osobou do jejíž péče bylo dítě svěřeno
  - Projev vůle prostý omylu nebo nátlaku

- Neplatnost manželství vysloví soud na základě návrhu osoby s právním zájmem nebo bez návrhu
- Rozhodnutí má účinky *ex tunc*
- Neplatné manželství může konvalidovat (§ 682 NOZ)
- V případě majetkových práv a povinností se postupuje obdobně jako po rozvodu (§ 686 NOZ)

Zánik manželství

Manželství zaniká:

- změnou pohlaví některého z manželů (§ 29 NOZ)
- prohlášením za mrtvého některého z manželů (§ 71 NOZ)
- smrtí některého z manželů
- rozvodem manželství

Rozvod manželství (§ 755 a násl. NOZ)

- Zůstává zachován stávající koncept:
  - Rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu**
+ omezení tvrdostními klauzulemi (rozvod v rozporu se zájmem nezletilého dítěte nebo se zájmem druhého manžela).
  - Rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu za podmínek:**
    - Manželství trvalo alespoň 1 rok a manželé spolu nežijí (§ 758 NOZ: *Manželé spolu nežijí, netvoří-li manželské či rodinné společenství, bez ohledu na to, zda mají, popřípadě vedou rodinnou domácnost, s tím, že alespoň jeden z manželů manželské společenství zjevně obnovit nechce.*) déle než 6 měsíců.
    - Sválení dohody o výchově a výživě k nezletilému ne zcela svéprávnému dítěti soudem.
    - Dohoda se na úpravě majetkových poměrů, bydlení a výživném (pisemná forma s ověřenými podpisy).

Rozvod manželství - procesní úprava

- Zákon o zvláštních řízeních
- Zahájení řízení na návrh jednoho nebo obou manželů
- V jednom řízení může být „přeléváno“ mezi rozvodem se zjišťováním příčin rozvratu i bez zjišťování příčin rozvratu
- Obligatorní výslech obou účastníků (manželů)

Práva a povinnosti manželů

Osobní práva a povinnosti (§ 687 NOZ)

(1) Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva.

(2) Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.

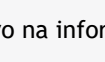

Právo na informace, povinnost zohlednit zájmy rodiny

- § 688 NOZ: *Manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech.*
- § 689 NOZ: *Manžel je povinen při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte, které nenabýlo plné svéprávnosti a které žije spolu s manželkou v rodinné domácnosti, a popřípadě dalších členů rodiny.*

Uspokojování potřeb rodiny (§ 690 NOZ)

- Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.

Rozhodování o záležitostech (§ 692 NOZ)

- (1) O záležitostech rodiny, včetně volby umístění rodinné domácnosti, popřípadě domácnosti jednoho z manželů a dalších členů rodiny, především dětí, které nenabýly plné svéprávnosti, a o způsobu života rodiny, se mají manželé dohodnout.
- (2) Nedohodnou-li se manželé o podstatné záležitosti rodiny, může soud na návrh jednoho z nich nahradit svým rozhodnutím souhlas druhého manžela, odmítá-li svůj souhlas v takové záležitosti rodinného života bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem rodiny, anebo není-li schopen vůli projevit. Soud však vede manžele především k dohodě.
- Z pohledu procesního práva se bude jednat o sporné řízení podřízené úpravě o.s.ř.

Obstarávání záležitostí (§ 693 - 695 NOZ)

- Záležitosti rodiny obstarávají manželé společně, nebo je obstarává jeden z nich.
- V běžných záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně; to neplatí, sdělil-li manžel, který právně nejednal, předem třetí osobě, že s právním jednáním nesouhlasí. Také soud může na návrh manžela pro něho vyloučit následky budoucího právního jednání druhého manžela vůči třetím osobám. Taková opatření se netýkají právních jednání, jimiž manžel obstarává běžně nezbytné životní potřeby rodiny a jejích členů, zejména dětí, které nenabýly plné svéprávnosti.
- V ostatních záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně, dal-li druhý manžel k právnímu jednání manžela souhlas; ustanovení § 692 odst. 2 se použije obdobně. Nedovolá-li se však manžel, který s právním jednáním druhého manžela nesouhlasí, pomoci soudu předem, může se dovolat neplatnosti takového právního jednání.
- Nežijí-li manželé spolu za situace uvedené v § 691 odst. 2, právní jednání jednoho manžela v záležitostech rodiny druhého manžela bez jeho souhlasu nezavazuje ani neopravňuje.

Vzájemné zastoupení (§ 696 NOZ)

- Manžel má právo zastupovat svého manžela v jeho běžných záležitostech.
- Manžel právo uvedené v odstavci 1 nemá, sdělí-li předem manžel, který má být zastoupen, tomu, s nímž jeho manžel má právně jednat nebo má v úmyslu právně jednat, že se zastoupením nesouhlasí, anebo zruší-li soud na návrh manžela zástupčí právo druhého manžela.
- Právo uvedené v odstavci 1 manžel nemá ani tehdy, nežijí-li manželé spolu za situace uvedené v § 691 odst. 2.

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti a jeho režim

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

- Soubor movitých věcí sloužících běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů (§ 698 (1) NOZ).
- Které věci slouží běžným potřebám rodiny je otázkou výkladu, bude se jednat například o ledničku, postel, jídelní stůl a židle apod.
- Pravidla NOZ platí pro tento soubor věcí pouze v manželské rodinné domácnosti
- Právní titul není rozhodný (může se jednat o individuální nebo podílové vlastnictví nebo o jiný titul)

Nakládání s obvyklým vybavením

- Nakládat s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, je možné pouze se souhlasem druhého manžela; to neplatí, jedná-li se o věc zanedbatelné hodnoty (finanční nebo dle významu). (§ 698 (2) NOZ)
- Není-li tato podmínka splněna může se manžel, který nedal souhlas dovolat neplatnosti právního jednání, kterým k nakládání došlo (§ 698 (3) NOZ).

Vypořádání obvyklého vybavení (§ 699 NOZ)

- (1) *Opustí-li manžel rodinnou domácnost v úmyslu učinit tak trvale a odmítá se vrátit, může žádat, aby mu manžel vydal to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti a náleží výhradně jemu. Co náleží manželům společně, si manželé rozdělí rovným dílem, ledaže to povaha věci vylučuje; v takovém případě se použijí obecná ustanovení tohoto zákona o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví.*
- (2) *Potřebuje-li manžel to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti, zejména také pro společné nezletilé dítě manželů, které nenabýlo plné svéprávnosti a vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, nebo pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti, bylo svěřeno do společné péče manželů žijící v rodinné domácnosti a v rodinné domácnosti zůstalo, odstavec 1 se nepoužije.*

Obvyklé vybavení x Základní vybavení (§ 1667 NOZ)

- *Pozůstalý manžel nabývá vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem. To neplatí, pokud pozůstalý manžel bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost.*
- Obvyklé vybavení domácnosti je nutno vnímat širěji

Rodinný závod (§ 700 a násl. NOZ)

Rodinný závod

- Závod, ve kterém pracuje vedle manželů (nebo některého z nich) i jejich příbuzní do třetího stupně nebo osoby sešvagřené do druhého stupně, a který je ve vlastnictví některé z těchto osob
- Právní úprava se nepoužije, pokud jsou práva a povinnosti zúčastněných členů rodiny upraveny smluvně (společenská smlouva, pracovní smlouva apod.)
- Členové rodiny se podílí na zisku a přírůstcích dle míry své práce
- O použití zisku nebo přírůstků rozhoduje rodina většinou hlasů členů zúčastněných na provozu

Následky zániku manželství

Bydlení (§ 766 a násl. NOZ)

- Smrt + společný nájem (nebo jiné společné závazkové právo) + společná rodinná domácnost - svědčí právo pozůstalému manželovi
- Smrt + výhradní mimosázvazkové právo zemřelého manžela + společná rodinná domácnost - zaniká právo bydlení pozůstalého, pokud právo zemřelého přešlo na osobu odlišnou od pozůstalého manžela (soud však může na omezenou dobu založit právo věcného břemene bydlení, pokud je to v zájmu společného dítěte, neschopného se žít)
- Rozvod + stejné nebo společné právo k bydlení + společná rodinná domácnost - dohoda manželů nebo rozhodnutí soudu (s právem náhradního bydlení a možností soudu založit věcné břemeno bydlení)
- Rozvod + jiné než stejné nebo společné právo k bydlení + společná rodinná domácnost - dohoda nebo právo „silnějšího“ manžela požadovat vystěhování a možnost soudu založit věcné břemeno bydlení)

Výživné rozvedeného manžela (§ 760 - § 763 NOZ)

- § 760 (1) NOZ: *Není-li rozvedený manžel schopen sám se žít a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost (...)*
- Výživné může být stanoveno dohodou nebo rozhodnutím soudu, vyživovací povinnosti se lze zprostit jednorázovým plněním (odbytné)
- § 762 (1) NOZ: *(...) může manžel, který rozvrát manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, navrhnout, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalého manžela i v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň (...)* - na přiměřenou dobu, nejdéle však po tři roky od rozvodu

---

Rodičovská odpovědnost

Rodičovská odpovědnost - obsah (§ 858 NOZ)

- *Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.*

Rodičovská odpovědnost - obsah

- Nezahrnuje všechna práva a povinnosti rodičů (§ 856 a § 859 NOZ)
- NOZ rozlišuje rodičovskou odpovědnost a její výkon
- Rodičovská odpovědnost zásadně náleží oběma rodičům stejně a ti ji vykonávají ji ve vzájemné shodě.
- Nedohodnou-li se rodiče na výkon
  - může jeden z nich rozhodnout sám, pokud hrozí nebezpečí z prodlení,
  - rozhodne soud na návrh jednoho z rodičů

Omezení rodičovské odpovědnosti (§ 870 NOZ)

- Soud omezí výkon rodičovské odpovědnosti, pokud to vyžaduje zájem dítěte a rodič nevykonává RO řádně, zároveň je stanoven rozsah omezení.
- Soud omezí rodičovskou odpovědnost, pokud to vyžaduje zájem dítěte a rodič nevykonává RO řádně, zároveň je stanoven rozsah omezení.
- Je-li rodičovská odpovědnost nebo její výkon u obou rodičů omezen, jmenuje soud dítěti opatrovníka (§ 878 (3) NOZ), kterému náleží práva a povinnosti v části, ve které byli rodiče omezeni

---

Pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti (§§ 868-869 NOZ)

- Pozastaven výkon RO má *ex lege*
  - nezletilý nesvéprávný rodič dokud nenabyde svéprávnosti (§ 868 (1) NOZ) s výjimkou péče o dítě
  - rodič, kterému byla omezena svéprávnost v oblasti RO, soud může zachovat práva a povinnosti péče a styku s dítětem
- Soud může pozastavit výkon RO, pokud rodiči brání ve výkonu závažná okolnost a v zájmu dítěte je to třeba
- Nemá-li žádný z rodičů RO v plném rozsahu (omezen nebo zbaven RO) nebo je její výkon pozastaven, jmenuje soud poručníka (§ 878 (2) NOZ).

Zbavení rodičovské odpovědnosti

- Soud rodiče zbaví RO, pokud ten RO nebo její výkon zneužívá nebo závažným způsobem zanedbává (§ 871 NOZ)
- Soud může zároveň zbavit i některých nebo všech práv nebo povinností mimo RO (§ 873 NOZ)
- Soud může rozhodnout zároveň o zachování práva osobního styku s dítětem
- Nemá-li žádný z rodičů RO v plném rozsahu (omezen nebo zbaven RO) nebo je její výkon pozastaven, jmenuje soud poručníka (§ 878 (2) NOZ).

Zastoupení dítěte

- Rodiče zastupují dítě při právních jednáních, ke kterým dítě není právně způsobilé
- Rodiče zastupují společně, jednat však může každý z nich
- Nedohodnou-li se rodiče, kdo dítě zastoupí, soud na návrh rozhodne kdo zastoupí a jakým způsobem (§ 893 NOZ)
- Rodiče mohou uzavřít s vhodnou osobou smlouvu o zastoupení dítěte (§ 894 (1) NOZ)
- Dítě může uzavřít smlouvu o zastoupení samo (má-li k tomu způsobilost), tím není dotčeno zákonné zastoupení rodiči (§ 894 (2) NOZ)

- Pokud nedojde ke shodě mezi zákonným a smluvním zástupcem, rozhodne soud (§ 894 odst. 3)
- Popření otcovství nemá vliv na právní jednání otce jako zástupce dítěte
- Dítě nemůže být zastoupeno rodičem, který:
  - má pozastaven výkon RO
  - byl zbaven RO
  - byl v rozsahu zastupování omezen na RO nebo jejím výkonu
  - se nachází v situaci možného střetu zájmů (mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů) (§ 892 odst. 3 NOZ)

Péče o jmění dítěte (§ 896 - § 905 NOZ)

- Péče řádného hospodáře, povinnost rodičů bezpečně nakládat s peněžními prostředky, dluhy rodičů z výkonu této péče nejdu k tíži dítěte
- § 898/1 - Presumpce souhlasu soudu
- § 898/2 - demonstrativní výčet právních jednání, k nimž je třeba souhlas soudu.
- § 900 - příjmy ze zisku nejdříve na výživu dítěte
- Použití majetkové podstaty jmění dítěte - a) potřeba výživy, b) hrubý nepaměr, c) souhlas soudu

---

- Zánik povinnosti a práva pečovat o jmění v důsledku prohlášení úpadku
- Nevykonává-li dále druhý z rodičů - opatrovník pro správu jmění dítěte
- Možnost absolvence po třech letech od zrušení konkurzu
- Předání správy nabytím plné svéprávnosti
- Povinnost rodičů podat vyúčtování do 6 měsíců, ledaže je dítě zprosti
- Opatrovník pro správu jmění dítěte

Určování a popírání rodičovství

Mateřství (§ 775 NOZ)

- *Matkou dítěte je žena, která je porodila.*

- Náhradní mateřství je předpokládáno (§ 804 NOZ), avšak na bázi osvojení a není podrobně upraveno.

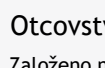

Otcovství (§§ 776-784 NOZ)

Založeno na třech tradičních domněnkách považujících za otce muže

- 1. který je manželem matky (+ 300 dní od zániku manželství)
- 2. který učinil s matkou souhlasné prohlášení o svém otcovství před soudem nebo matričním úřadem (nebo souhlasil s umělým oplodněním)
- 3. který s matkou souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dnů

Popírání otcovství (§§ 785-793)

- Manžel může do 6 měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících důvodnou pochybnost, že je otcem dítěte, popřít své otcovství (*subjektivní lhůta*) u soudu, nejpozději však do šesti let od narození dítěte (*objektivní lhůta*).

Popření otcovství určeného podle druhé domněnky

- Muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů, může otcovství k dítěti popřít, jen je-li vyloučeno, že by mohl být otcem dítěte. Může tak učinit do šesti měsíců ode dne, kdy bylo takto otcovství určeno; dojde-li k určení otcovství před narozením dítěte, neskončí lhůta dříve než šest měsíců po jeho narození.

Popření otcovství matkou

Matka může popřít otcovství:

- Manžela do 6 měsíců od narození dítěte
- Muže jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů, ve stejných lhůtách jako tento muž

Novinky v úpravě popírání otcovství

- Soud může prominout zmeškání lhůty pokud to vyžadují zájem dítěte a veřejný pořádek.
- Vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte a mají-li být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva, může soud i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství, bylo-li otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů, ale otec dítěte takto určený nemůže být jeho otcem. Soud zpravidla současně pozastaví výkon rodičovské odpovědnosti.
- Popěrné právo napříště nenáleží Nejvyššímu státnímu zástupci

---

Osvojení

Základní principy osvojení

- Základní principy osvojení nezletilého dítěte zachovány:
  - 1) Vyžadován souhlas rodiče (konkrétní nebo blanketový)
  - 2) Osvojení bez souhlasu rodiče pouze ze zákonných důvodů
    - Rodič zbaven RO a práva dát souhlas s osvojením
    - Volní neschopnost rodiče
    - Rodič neznámého a nezjištěného pobytu
    - Rodič má zjevný nezáměr o dítě
  - 3) Vyžadován souhlas osvojovaného dítěte
    - Zásadně nutný osobní souhlas dítěte staršího 12 let s výjimkami (§ 807 NOZ)
    - U dítěte mladšího nutný souhlas opatrovníka
  - 4) Vyžadována preadopční péče

Základní změny v úpravě osvojení

- Mezi osvojitelem a osvojenцем by měl být věkový rozdíl minimálně 16 let s výjimkami (§ 803 NOZ)
- Precizace požadavků na souhlas rodičů osvojovaného dítěte s osvojením (§ 809 a násl. NOZ), zejména
  - Matka smí souhlasit s osvojením nejdříve po uplynutí 6 týdnů od porodu
  - Rodič mladší 16 let nesmí souhlas udělit za žádných podmínek
  - Rodič s omezenou svéprávností pouze, pokud v tomto není omezen
- Rozhoduje-li soud o zbavení rodičovské odpovědnosti, může rozhodnout i o právu rodiče dát souhlas k osvojení
- Změna zrušitelného osvojení na nezrušitelné *ex lege* (§ 840 NOZ)
- Možnost utajení osvojení (§ 837 NOZ)

Osvojení zletilého

- Dva typy:
  - Které je obdobou osvojení nezletilého (úplné) § 847 NOZ
  - Které není obdobou osvojení nezletilého (neúplné) §§ 848-849 NOZ
- Osvojení nesmí být v rozporu s dobrými mravy

Osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého

- Možné v taxativně vymezených situacích:
  - Sourozenec byl osvojen tímž osvojitelem
  - V době podání návrhu byl osvojovaný nezletilý
  - Osvojitel pečoval o osvojence již v době nezletilosti jako o vlastního
  - Osvojenec je dítě manžela osvojitele
- Následky jako při osvojení nezletilého (ustanovení se použijí obdobně - s výjimkou §§ 838 a 839.

Osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

- Možné v situacích, kdy existují důvody hodné zvláštního zřetele a nelze osvojit obdobně jako nezletilého, pokud to není na újmu důležitých zájmů potomků osvojitele nebo osvojeného
- Použití ustanovení o osvojení nezletilého pouze přiměřeně
- Osvojenci a jeho potomkům vzniká příbuzenský poměr a nabývají majetková práva vůči osvojiteli (nikoliv ostatním členům rodiny) zároveň neztrácí práv ve vlastní rodině

Poručenství

Vznik poručenství

- Poručník je jmenován soudem, pokud dítě nemá žádného rodiče, který by vykonával rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu (§ 928 (1) NOZ)
- Před jmenováním poručníka soudem vykonává poručenství orgán SPOD jako veřejný poručník (§ 929 NOZ)

Osoba poručníka

- Vhodný člověk (jako osobní poručník)
    - na základě naznačení rodiče (např. v závěti nebo i jinak) není-li její jmenování v rozporu se zájmy dítěte
    - Osoba příbuzná nebo blízká dítěti či jeho rodině, pokud rodič takovou osobu nevytloučil (např. v závěti nebo i jinak)
    - Jiný vhodný člověk
  - Orgán SPOD (jako osobní poručník)
  - Orgán SPOD (jako veřejný poručník)
- Do funkce poručníka může soud jmenovat i dvě osoby, budou jimi zpravidla manželé

Práva a povinnosti poručníka

- Poručník má vůči dítěti zásadně všechna práva a povinnosti jako rodič s výjimkou vyživovací povinnosti, avšak soud je může vymezit jinak (§ 928 (2) NOZ)
- Poručník předloží do 90 dnů od svého jmenování soupis jmění dítěte, lhůtu lze prodloužit až o 60 dnů (§ 933 NOZ)
- K rozhodování a jednání poručníka v nikoliv běžných záležitostech dítěte potřeba schválení soudem (§ 934 (1) NOZ) - jinak jednání nicotné
- Poručník předkládá soud u zprávy o osobě dítěte a účty ze správy jmění nejméně jednou za rok. Soud může zprostit povinnosti předkládat podrobné vyúčtování, nepřesahující výnosy náklady na zachování majetku a výchovu a výživu dítěte

---

- Pro práva a povinnosti při správě jmění se použijí obdobně ustanovení týkající se opatrovníka pro správu jmění
- Po skončení výkonu funkce poručník bez zbytečného odkladu, nejdéle do šesti měsíců, postoupí vše co má u sebe z důvodu své funkce a předloží závěrečnou zprávu o výkonu funkce včetně závěrečného účtu ze správy jmění
- Postupovací povinnost přechází na dědice a není-li jich, tak na každého, kdo má přístup k tomu, co měl poručník z důvodu své funkce u sebe

---

Oddělení některých práv a povinností poručníka

- Poručník může, ale nemusí o dítě osobně pečovat (osobní péče může být zajištěna jinou osobou - např. pěstounem)
- Na návrh poručníka může soud z důvodu značně obtížné péče o jmění dítěte jmenovat opatrovníka pro správu jmění dítěte (§ 941 NOZ)

Zánik poručenství

- Nabude-li některý z rodičů rodičovskou odpovědnost nebo schopnost jejího výkonu
- Smrtí poručníka
- Ztrátou způsobilosti nebo schopnosti poručníka vykonávat svou funkci
- Zproštěním poručníka jeho funkce (§ 936 NOZ)
- Odvoláním poručníka z jeho funkce (§ 937 NOZ)
- Nabude-li dítě svéprávnosti
- Je-li dítě osvojeno

Opatrovnictví dítěte

Principy úpravy

- Přiměřeně se použijí ustanovení právní úpravy o poručení, poručníkovi a poručenci
- Opatrovník jmenován rozhodnutím soudu, ve kterém jsou uvedeny:
  - Důvod jmenování
  - Případné omezení doby jmenování
  - Vymezení práv a povinností ve vztahu k dítěti i dalším osobám
  - Případné omezení právních jednání souhlasem soudu
  - Způsob podávání zpráv soudu
  - Zda má právo na odměnu anebo náhradu nákladů

Kolizní opatrovník

- Jmenován soudem pokud
  - hrozí střet zájmů dítěte a jiné osoby,
  - nehájí zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte

Zánik funkce

- Nad rámec zániku dle úpravy poručení:
  - Provedením právního jednání, ke kterému byl jmenován
  - Zproštěním v případě odpadnutí potřeby, pro kterou byl jmenován

---

Opatrovník pro správu jmění (§ 948 - § 952 NOZ)

- Definiční znak „jmění dítěte“ (srov. § 858 NOZ)
- Stálý dozor soudu (§ 950 NOZ)
- Povinnosti opatrovníka vůči soudu (§ 950 NOZ)
- Péče řádného hospodáře (srov. § 1411 NOZ, péči řádného hospodáře se rozumí pečovat čestně, věrně, prozíravě a pečlivě se zřetelem k účelu, jehož má být správou dosaženo)
- Povinnost předkládat pravidelné zprávy a účty ze správy jmění (§ 950 (3) NOZ)
- zákonný zákaz podstupovat nepřiměřená rizika (srov. analog. § 937 NOZ o odvolání poručníka)

- Procesní ustanovení, demonstrativní výčet náležitostí rozhodnutí soudu o jmenování opatrovníka pro správu jmění dítěte (§ 948 NOZ)
- Soud může zvlášť určit, která právní jednání podléhají schválení soudu (§ 950 (2) NOZ za středníkem)
- Honorované opatrovnictví - Náklady opatrovníka hrazené z výnosu nebo majetku opatrovance (§ 951 (1) NOZ)
- Právo opatrovníka na odměnu (§ 951 (2) NOZ)
- Obdobné užití ustanovení § 938 (1) NOZ při zániku opatrovnictví a § 938 (2) NOZ při smrti opatrovníka

---

Pěstounská péče

Důvody pro pěstounskou péči

- Soud svěří dítě do pěstounské péče:
  1. Pokud o dítě nemůže pečovat žádný z rodičů, rodiče mají RO, ale nemohou o dítě osobně pečovat. Subjektivní i objektivní důvody
  2. Pokud o dítě nemůže pečovat poručník
  3. Pokud o dítě pečuje osoba dítěti příbuzná nebo blízká a rodiči, popřípadě předku dítěte není možné stanovit výživné ve výši, která zabezpečuje odůvodněné potřeby dítěte

---

Trvání pěstounské péče

- po dobu, po kterou trvá překážka bránící rodiči v osobní péči o dítě
- do doby, než soud rozhodne o navrácení dítěte rodiči
- zaniká nabytím plné svéprávnosti dítětem
- zaniká zletilostí dítěte

Osoba pěstouna

- Skýtá záruky řádné péče - svéprávnost, bezúhonnost, záruky kladného výchovného působení, zajištění vhodného prostředí
- Bydliště v ČR = obvyklé bydliště
- Pěstounem může být jediná osoba, i jeden z manželů (souhlas, ne omezena svéprávnost, nebo těžko překonatelná překážka) nebo i manželé - společně (úprava poměrů k svěřenému dítěti pro dobu po rozvodu, ex lege zůstává pěstounem pozůstalý pěstoun)
- Jak osoba příbuzná, blízká i cizí.

Postavení rodiče a dítěte

Práva a povinnosti rodiče dítěte:

- zůstává nositelem RO, s výjimkou práv a povinností svěřených pěstounovi = zastupování a správa jmění v podstatných záležitostech (vč. lékařských zákroků)
- z RO výslovně ponecháno právo na styk a informace
- vyživovací povinnost
- právo požadovat dítě zpět do své péče

Povinnost dítěte:

- má povinnost pomáhat v pěstounově domácnosti podle svých možností a schopností a má-li vlastní příjem, přispívá i na úhradu společných potřeb rodiny

---

Práva a povinnosti pěstouna

- je povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat
- při výchově dítěte vykonává přiměřené práva a povinnosti rodičů
- je povinen a oprávněn rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte
- má povinnost informovat rodiče o podstatných záležitostech dítěte
- má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, příbuznými a blízkými osobami, má zásadně povinnost umožnit styk rodičů

Děkuji za pozornost.
